

Comenius Stichting

De stichting heeft als doel het verbreiden van de kennis over de persoon en het gedachtegoed van de Tsjechische wijsgeer, pedagoog en theoloog Jan Amos Comenius (1592-1670) wiens denkbeelden nog steeds een grote actualiteit bezitten.

Secretariaat

Postbus 5810, 1410 GA Naarden

T.: 035-694 0526

E.: info@comenius-naarden.nl

I.: <http://www.comenius-naarden.nl>

Varia Comeniana

Hus, Comenius en Masaryk

Wie het Nationaal Museum in Praag binnengaat, wordt onmiddellijk geconfronteerd met een eregalerij van een veertigtal standbeelden en borstbeelden van belangrijke figuren uit de Tsjechische geschiedenis. Velen van hen zijn ook in ons land bekend, bijv. Dvořak en Smetana. Dit geldt ook voor Hus (1370-1415) en Komensky (1592-1670), maar het gestelde geldt bepaald niet voor Thomas Masaryk (1850-1937). Vermoedelijk weten de meeste Nederlanders niet dat hij de eerste president was van de Tsjechische republiek die in 1918 werd gesticht. Waarschijnlijk weten nog minder landgenoten dat Masaryk een vurig pleitbezorger van Comenius' gedachtegoed was.

Hus, Comenius en Masaryk zijn voor de Tsjechen iconen die hun nationale erfgoed representeren. De nagedachtenis van dit drietal wordt in ere gehouden door talloze straatnaamborden en standbeelden in steden en dorpen. De sterfdag van Jan Hus op 6 juli is een nationale feestdag. Aan Comenius' gedachtegoed zijn drie musea gewijd: in Praag, Pířerov en Uhersky Brod. Masaryk wordt sinds enkele jaren op de Praagse Burcht geëerd. De reden dat Masaryk pas recentelijk een standbeeld heeft, is overigens dat hij na de machtsovername door de communisten in 1948 tot persona non grata verklaard werd. Pas na de 'fluwelen revolutie' van 1989 is hij weer volledig in ere hersteld.

Hus, Comenius en Masaryk vormen in het Tsjechische nationale bewustzijn een drie-eenheid. Hun namen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden vanwege hun diep doorleefde streven om een rechtvaardige en fatsoenlijke samenleving voor alle burgers tot stand te brengen. Jan Hus wilde vooral de toenmalige kerk hervormen. Comenius ging in zijn voetspoor verder. Hij streefde naar een hervorming van alle bestaande instituties, zowel in de private als in de publieke sfeer. Vanuit het opkomende patriottisme in het laatste kwart van de 19e eeuw probeerde Masaryk de draad weer op te pakken die Hus en Comenius opgespannen hadden. Hij borduurde dus voort op hun stramien. In 1918 gaf hij aan het gedachtegoed van Hus en Comenius figuur en gezicht. In 1938 werd zijn nieuwe Tsjechische republiek, waarin Tsjechen, Slowaken en (Sudeten-)Duitsers geacht werden in harmonie samen te leven, door Hitler overvallen. In 1948 koos de bevolking een communistische regering. Pas in 1989 trad er onder leiding van de protestant Vaclav Havel weer een regering aan die de taal van Hus, Comenius en Masaryk vertolkte.

Masaryk en Havel worden in sommige vertogen opgevoerd als Tsjechische protestanten. Op zich is dit juist, mits men hun gezindheid niet opvat in de geest van Luther of Calvijn, maar in die van Hus en Comenius. Het gaat beiden namelijk primair om de ethische grondslag van het doordeweekse doen en laten in het publieke domein. Eenheid in verscheidenheid is hun beider devies. Bovendien beklemtone beiden dat vrijheid ook verantwoordelijkheid inhoudt. Het gaat om vrijheid, gelijkheid én broederschap. Deze trias staat ook bij Hus en Comenius voorop. Samenleven doe je immers niet alleen. Samenleven moet geleerd worden, maar ook en vooral metterdaad gepraktiseerd worden en wel een leven lang en in een 'bezielde verband' zoals de dichter Marsman het ooit omschreef. Tot zover en zeer in het kort over het trio Hus, Comenius en Masaryk, gezien door een Tsjechische bril.